

MATURINI CORDERII

COLLOQUIORUM SCHOLASTICORUM

*Libri quatuor, ad pueros in quotidiano
sermone paulatim exercendos.*

LIBER PRIMUS.

COLLOQUIUM I. (*)

SURRECTIO MATUTINA.

BEATRIX PUELLA, EMMANUEL, EUSEBIUS.

- B. **J**ESUS Christus exuscitet vos à somno vitiorum.
Heus pueri, estisne hodie evigilaturi?
Eu. Nescio quid incidit mihi in oculos, ita videor
eos habere plenos arenæ.
B. Hæc est tua prima cantio matutina, et benè vetus.
Aperiam fenestras hasce ambas, ligneam, et vi-

(*) Colloquium hoc ex Opusculo Ludovici Vivis fuit desumptum.

- tream, ut feriat clarum manè vestros amborum oculos. Surgite, surgite.
- Eu. Tam multo manè?
- B. Prior est meridies, quàm aurora. Vis tu, Emmanuel, recentem subuculam?
- Em. Nihil nunc est necesse, hæc est satis munda, cras sumam alteram. Cedo mihi thoracem.
- B. Quem? simplum, an diploidem?
- Em. Quem voles, mea nihil refert.
Porrige huc simplum, ut si sim hodie lusus pilæ, minus graver.
- B. Hic est semper tuus mos: prius de lusu cogitas quàm de Schola.
- Em. Quid tu dicis inepta? Et Schola ipsa vocatur ludus.
- B. Ego non intelligo vestra sophismata.
- Em. Da ligulas astrictorias coriaceas.
- B. Fractæ sunt, accipe sericas, et sic jussit tuus Pædagogus. Quid jam? Vis femoralia, et tibiala, quoniam est æstus?
- E. Minimè verò, dato femineruralia; quæso constringe me.
- B. Quid? tu habes brachia fœnea, aut butyracea?
- Em. Non, sed filo tenui consuta.
Hui, qualia dedisti mihi astrigmenta exarmata, et lacera.
- B. Memineris te heri alea perdidisse integra.
- Em. Qui scis?
- B. Ego per rimulan ostii observabam te cum Guzmanulo ludentem.
- Em. Amabo, ne id Pædagogus resciat.
- B. Imò ego narrabo, quum primùm appellaris me deformem, ut soles.
- Em. Quid si rapacem?
- B. Quidvis, modo ne deformem.
- Em. Cedo calceos.
- B. Utros? longo obstragulo, an brevi?
- Em. Teetos propter lutum.

- B. Propter lutum aridum, quod alio nomine vocatur pulvis. Sed benè facis: nam in apertis ciugulum est fractum, et fibula amissa.
- Em. Indue rogo.
- B. Tu ipse facito.
- Em. Non possum me flectere.
- B. Tu quidem facilè te curvares, desidia verò tua difficilè: an deglutisti ense, ut circulator ille nudius quartus?
- Adeone est jam delicatus? Quid facies grandior?
- Em. Astringe nodo laxo gemino, quòd est elegantius.
- B. Nihil minùs: solveretur nodus illico, et decideret tibi calceus è pedibus; præstat vel gemino astricto, vel astricto, et laxo. Sume tunicam manicatam, et singulum textile.
- Em. Minimè id quidem, sed coriaceum venatorium.
- B. Mater vetat, vis tu omnia arbitrato tuo facere? Et tu heri fregisti aciculam fibulæ.
- Em. Nom poteram alioqui exhibulare. Da ergo illud puniceum ex lino.
- B. Cape, cinge te cincta Gallico: pecte caput prius radiis rarioribus, tuum densioribus: apta pileum vertici, ne in occipitium rejicias more tuo, aut in frontem, et oculos.
- Em. Prodeamus jam tandem.
- B. Quid? illotis manibus, et facie?
- Em. Ista tua tam molesta curiositate taurum jam enecasses, nedum hominem: videris mihi non puerum vestire, sed sponsam.
- B. Eusebi, adfer pollubrum eum urceolo, funde altius: stilla potiùs ex epistomio, quàm profundas: elue sordes istas ex nodis digitorum: ablue os, frica benè cilia, et palpebras, tum glandulas sub auriculas duritèr: cape linteum, exterge te. Deum immortalem, de omnibus es sigillatim admonendus: nihilne ipso tua sponte faceres?

- Em. Vah; nimium es importuna, et odiosa.
 B. Et tu nimium scitus puer, ac formosulus. Flecte jam genua, et ante hanc Servatoris nostri Imaginem recita precationem Dominicam, et preces alias, ut habes de more, antequam pedem ponas extra cubiculum. Vide, mi Emmanuel, uti de re nulla alia cogites, dum oras.
 Mane paulisper, appende sudariolum hoc de zona, ad nares emungendas, et purgandas.
 Em. Sumne satis ad arbitrum tuum compositus?
 B. Es.
 Em. Ad meum minimè, quoniam jam tandem ad tuum: ausim facere sponsonem, me horam unam vestiendo consumpsisse.
 B. Quid si vel duas? Quò eras alioqui iturus? Quid acturus? Fossurus credo, aut araturus?
 Em. Quasi desit quod agam.
 B. O magnum virum, vehementèr in nihil agendo occupatum!
 Em. Non hinc abis cavillatrix? Abi, aut ego te abigam hoc calceo, aut calanticam tibi detraham de capite.

COLL. II.

BERNARDUS, CLAUDIUS.

SALVE, *Claudi*. C. Tu quoque salvus sis, *Bernarde*.
 B. Ludamus paulispèr. C. Quid ais, ineptule? Vix scholam ingressus es, et jam de ludo loqueris? B. Ne irascaris, quæso. C. Non irascor. B. Quid ergo sic esclamas? C. Accuso tuam stultitiam. B. Non licet igitur ludere? C. Immò licet; at quum tempus est. B. Vah! tu nimium sapis. C. Utinam tantùm saperem satis; sed mitte me, quæso, ut repetam quæ mox reddenda erunt præceptorì. B. Æquum dicis. Volo ego

quoque tecum repetere, si tibi placet. C. Eho! quid hoc est? Quid sibi vult ista tam subita mutatio? Nonne tu modò loquebaris de lusu? B. Loquebar quidem, sed non seriò. C. Cur simulabas? B. Ut paucis tecum fabularer. C. Quid illud prodest? B. Etiam rogas? nunquam audivisti ex præceptore? C. Nunc mihi non occurrit; quid, inquam, prodest, confabulari? B. Ad nos in Latina lingua exercendos. C. Profectò rectè putas, et ego te nunc magis amo. B. Habeo tibi gratiam: age, repetamus prælectionem: nam brevi præceptor aderit.

COLL. III.

STEPHANUS, PRÆCEPTOR.

SALVE, præceptor. P. Salvus sis, mi *Stephane*. Unde venis tam multò manè? S. E cubiculo nostro. P. Quando surrexisti? S. Paulo antè sextam, præceptor. P. Quid ais? S. Sic est, ut dico. P. Tu nimis es matutinus. Quis te expergefecit? S. Frater meus. P. An precatus es Deum? S. Cum primùm frater me perxuit, precatus sum. P. Quomodo? S. Flexis genibus et conjunctis manibus, dixi *precationem Dominicam*, cum gratiarum actione. P. Quâ linguâ? S. Latinâ. P. O factum benè! quis te misit ad me? S. Nemo. P. Quid ergo? S. Ultrò veni. P. Mi animule, quàm pulchrum est sapere! Non est jentandi tempus? S. Nondum esurio. P. Quid vis igitur? S. Volo reddere nomina quotidiana si tibi placet audire me. P. Quidni placeret? Teneſ igitur memoriâ. S. Teneo, gratias Deo. P. Age, pronuncia. S. Sed mihi soles præire Hispanè, et ego *Latine* respondeo. P. Benè mones; pene istud oblitus eram: responde igitur. S. Expecto, ut proponas. S. Nonne benè dixi præceptor? P. Quàm optimè. S.

Laudetur Dóminus Deus. P. O pulchrū verbum! ito nunc petitum ab ancilla jentaculum. S. Malim abs te accipere, præceptor, si tibi non est molestum. P. O quā te amo de isto verbo! age, sequere me dabo tibi aliquid boni, quia tuum rectè fecisti officiū. Quid est hoc? S. Panis candidus. P. Quid hæc sunt? S. Ficus aridæ. P. Numera. S. Una, tres, quatuor, quinque, sex. P. O lepidum capitulum! jenta nunc otiose.

COLL. IV.

MAGISTER, DISCIPULUS.

ESNE paratus ad reddendam studii tui rationem? D. Paratus, ut mihi videor. M. Redde igitur, et esto præsentī animō. D. Hoc matutinō tempore primum pronuntiavimus carmen ex *Catone*: deinde ejus interpretationem latinè et hispanè reddidimus: postremo bini tractavimus singulas partes orationis, cum attributis et significatione. M. rectène fecisti officium tuum? D. Puto me satisfecisse præceptorī magna ex parte. M. Vide ne mentiaris; nam ego illum percontabor. D. Ut voles, præceptor; nihil hac in re metuo. M. Age, pergamus; meridiè quid habetis reddere? D. Habemus declinare verbum *Possum* et Latinè et hispanè. M. Nihil præterea? D. Nihil. M. Ego te istud aliàs docui: nonne tenes memoriā? D. Non ausim affirmare, donec tentavero. M. Declina in primas personas: cætera tibi erunt facillima. D. *Indicativus*, possum, poteram, potui, potueram, potero. *Imperativus deest*. *Optativus*. Utinam possum, utinam possem, utinam potuerim, utinam potuissem. *Subjunctivus*. Ut possim, ut possem, quamvis potuerim, quamvis potuissem, cum potuero. M. Declina totum *Infinitivum*.

D. Infinitivi modi præsens et preteritum imperfectum: *posse*, preteritum perfectum et plusquam-

perfectum: *potuisse*; cætera desunt. M. Cur hoc verbum *Possum* caret futurō infinitivō? cur item participio in rus? D. Quia non habet supinum. M. Quid tum? D. Illæ enim voces à supino formari solent. M. Da exemplam in aliquo verbo integro. D. Ut à supino *Lectu* fit *Lecturus*, et à *Lecturus* fit *Lecturum esse*. M. Rectè sanè. Sed cur prætermisisti participium præsens à verbo *Possum*, cum sit in usu *potens potentis*? D. Quia (ut sæpe nos docuisti) *potens* non est participium, licèt à *Possum* veniat. M. Quid ergo est? D. Nomen adjectivum. M. Probè meministe; utinam sic pergas semper! D. Spero in dies meliora per Dei gratiam. M. Ego quoque idem tecum spero. Nunc restat, ut dicas præteritum cum prole. D. *Potui*, *potueram*, *potuerim*, *potuissem*: *potuero*, *potuisse*. M. Dic terminationes. D. *I, ram, rim, sem, ro, se*. Dic significationes. D. *Possum*, *posse*. M. Hæc hactenus: ecce! ecce! vocamur ad prandium.

COLL. V.

C. D.

QUANDO vis prandere? D. Ego jam prandi. C. Quotā horā? D. Sesqui-octavā. C. Tam manè igitur prandetis? D. Sic ferè solemus in ætate: vos autem? C. Non prandemus ante sesqui-decimam: interdum ab undecima. D. Papæ! Cur non citiùs? C. Expectandus est Pater, dum è curiā redierit. D. Tu igitur non potes adesse aulæ in cantione Psalmorum. C. Rarò admodum intersum. D. Quomodo excusaris? C. Exemptus sum illo munere. D. Quis te exemit? C. Didascalus, patris mei monitu. D. Ergone omnes Senatorum filii habent hujusmodi privilegium? C. Habent, modo patres jubeant. D. Nonne mater posset tibi da-

re prandium ante reditum patris è Senatu? C. Posset quidem, sed pater vult à me expectari. D. Quamobrem? C. Quia sic illi placet. D. Nunc mihi tacendum est: Os enim mihi oclusisti. C. Cur tu es tam curiosus percontator? D. Puer sum: et *pueri semper cupiunt aliquid scire novi*. C. Fateor; *sed est modus in rebus*, ut praeceptor nos saepè docet. D. Ergo discedamus, ut te pransum conferas. C. Ignosce, quæso, si qua in re te offenderim. D. Ego abs te idem peto: ego, inquam, potiùs, qui te offendere potui loquacitate meâ; sed interim nihil mali cogitans.

 COLL. VI.

CHOLETUS, COLLOQUERIUS.

UNDE nunc redis? Co. Foris. Ch. Cur prodieras? Co. Ut irem domum. Ch. Quid eò? Co. Petitum libros meos. Ch. Eho! cur non attuleras? Co. Oblitus eram. Ch. Siccine soles jentaculum, aut merendam, oblivisci? Co. Rarissimè. Ch. Profectò magna fuit negligentia. Co. Immo maxima: sed quid agas? pueri sumus. Ch. Quid si praeceptor tuum factum sciret? Co. Fortassè poenas darem. Ch. Ain' tu, *fortasse?* Proculdubio vapulares. Non te pudet sine libris in Scholam venire? Co. Non solum pudet sed etiam piget; verumtamen ne me accuses, obsecro. Ch. Nihil minùs cogito; sed non possum dissimulare, quin ego te reprehendam. Co. Istud (credo equidem) amicè facis: itaque boni consulo. Ch. Id satis est mihi: eamus intrò in auditorium. Co. Tempus est; jam decuriones exigunt scripturæ rationem.

COLL. VII.

PUER, PEDAGOGUS.

Praeceptor licetne pauca? Pæ. Loquere audactè. Pu. Ego et condiscipuli mei hoc fere totò triduò libris affixi fuimus; licetne paulispèr animum ludò relaxare?

Pæ. Dic igitur aliquam sententiam.

Pu. *Interpone tuis interdum gaudia curis,*

Ut possis animo quemvis sufferre laborem.

Pæ. Dic etiam versionem hispanicam, si memoriâ tenes.

Pæ. Quàm rectè dixisti omnia! Pu. Est Deo gratia.

Pæ. Addendum posthac erit aliquid. Pu. Quidnam, praeceptor? Pæ. Qui dedit mihi ingenium et mentem bonam. Pu. Sed *quis* me illa docebit verba? Pæ. Ea scribam tibi in commentariolo tuo, ut ediscas. Sed dic mihi, quæso, quis, te docuit istam orationem, quam pronunciasti? Pu. *Campanus* heri dederat mihi scriptam, et ego memoriæ mandavi. Pæ. Profecto ego te amo, mi *Daniel*, ob istam diligentiam. Pu. Ago tibi gratias, praeceptor. Permittisne igitur ut ludamus? Pæ. Sanè. Abi, renuncia condiscipulis tuis. Pu. Faciam. Pæ. Quid dicis illis? Pu. Id quod me docuisti aliquando. Pæ. Sed volo priùs ex te audire. Pu. *Gaudete pueri; eni offero vobis jucundum nuncium: ego vobis impetravi ludendi potestatem.* Pæ. Euge, probè meministi. Ito nunc jam.

 COLL. VIII.

CONRADUS, DANIEL.

Repeating nomina quotidiana, ut certius reddamus ea praeceptor. D. Benè mones; præito mihi hesternâ.

C. Die hispanè oculus. C. Oculus dexter. D. (respondit.)
 C. Oculus sinister D.
 C. Ambo oculi. D. C. Probè tenes.
 D. Nunc audi an rectè solus dicam. C. Age, audio.
 C. Debes enumerare in digitis, ut docet præceptor.
 D. Quid prodest istud? C. Ad memoriam juvandam.
 D. Quid hoc sibi vult? C. Non audisti multoties?
 D. Ego sum obliviosus: quid agerem?
 C. Esto diligentior ad ea retinenda quæ perceperis.
 D. Quòd me fidelitèr mones, pergratum facis.
 C. Age, ad rem redii.
 D. O si tam benè diceremus coram præceptore! C. Quid obstat? D. Quia timemus. C. Et tamen errata nostra satis humanitèr corrigit. D. Nescio quid hoc sibi velit: Ego semper sum timidus in principio. C. Istud est quodammodo naturale omnibus, ut audivimus ex præceptore. D. Nunc repetendum esset *Latine et hispane*; sed præceptorem venientem video. C. Ingrediamur.

COLL. IX.

A. B.

Dic hanc orationem: repetamus unà prælectionem; hæc oratio, singulas quot habet partes? B. Tres. A. Discerne nominatim. B. *Repetamus*, est verbum: *una* adverbium: *Prælectionem*, nomen. A. Declarà paulo planius. B. Tu igitur præito mihi, ut solet præceptor. A. *Repetamus* B. *Repeto, repetis, repetere*, conjugationis tertiæ, sicut *Lego, legis, legere*: Præteritum, *repetivi*: Supinum; *repetitum*: participia, *repetens, et repetiturus*. A. *Una* B. Non declinatur, quia est adverbium hoc in loco. A. *Prælectionem*. B. *Prælectio, prælectionis, f. g.*

COLL. X.

A. B.

RAMUS unà repetitum. B. Quid ego repeterem? Nonne satis est quod solus repetiverim? A. Si tantum semel aut bis repetiveris id parùm est ad ediscendum. B. Imò circiter decies repetivi. A. Ne id quidem sufficit. B. Quid igitur vis amplius? A. Si vis certissimè reddere coram præceptore, opus est cum aliquo repetivisse. B. Istud ego nesciebam: sed tibi libentèr assentior. A. Faciamus ergò, quod ego moneban. B. E-quidem non recuso; incipe.

COLL. XI.

GENTILIS, ISAACUS.

TENESNE memorià prælectionem? I. propemodum. G. Visne repetamus unà? I. Maximè velim. G. Incipe igitur. I. Faciam libentèr: sed tu attentè audi, ut me corrigas, si quid erravero. G. Agendum. I. *Fac sumptum propere*. G. Errasti: incipiendum fuit ab hesternà. I. Benè admones: nunc incipiamus: *iratus de re incerta contendere noli: impedit ira*. G. Peccas accentu *ira*. I. *Impedit ira animum, ne*. G. Distingue post *animum*. I. *Impedit ira animum, ne possit cernere verum. Fac sumptum propere, cum res desiderat ipsa: Dandum etenim*. G. Iterum peccas accentu: *repete*. Y. *Dandum etenim est aliquid, cum tempus postulat, aut res*. G. Videsne te erravisse quater? I. Video. G. Et observasti locos? I. Observavi. G. Sic tibi faciliùs cavebis. I. Me miserum! putabam me rectè tenere. G. Sic mihi quoque

solet accidere quoties memoria non est benè confirmata. I. Felix qui memoriam bonam habet. G. Magnum Dei beneficium. Sed tempus abit; audi nunc me. I. Audio, pronuncia. G. *Iratus de re incerta contendere noli.* I. Hem! præceptor adest, tace ut illum salutemus.

 COLL. XII.

CLEMENS, FELIX.

Nihilne est quòd reddamus hodie præceptorì? F. Nihil, nisi de *Grammatica rudimentis.* C. Quidnam? F. Inspice librum tuum, invenies notas in quinque lectiones, quas præceptor nobis præscripsit. C. Quando istud fuit? F. Die veneris, horâ quartâ. C. At ego tunc non interfui. F. Ergo plagas meruisti. C. Siccine judicas, severe iudex? Occupatus eram domi, nec abieram injussu præceptore. F. Esto; sed tamen debuisti postridie quærere quid pridie actum esset. C. Meam culpam confiteor: sed cedo librum tuum, quæso, ut videam quid nobis reddendum sit. F. Accipe et eadem opera signato quæ à præceptore nobis præscripta sunt. C. Faciam diligentè: neque posthac (ut spero) me accusabis negligentia.

 COLL. XIII.

COMES, OLIVERIUS.

Quid actum est in auditorio horâ tertiâ? O. Tractatæ sunt partes orationis ex prælectione. C. Nihilne ampliùs? O. Dixissem nisi me interpellâsses. C. Erravi, perge

O. Postea dictavit præceptor argumentum Vernaculum hodiè vertendum. C. Quando reddendum? O. Cras meridie. C. Jamne vertisti? O. Utcumque. C. Dicta mihi, quæso, vernaculum. O. Accipe, festina, nam habeo scribere aliquid.

 COLL. XIV.

TITIUS, VALERIUS.

Cur non scribis? V. Quia non libet. T. Atqui præceptor jusserat. V. Scio: Sed est mihi aliquid legendum prius: Præterea nihil habeo, quod nunc scribam. T. O si velles mihi scribere! V. Quidnam? T. Habeo describenda dictata præceptoris. V. Qua dictata? T. In *Ciceronis Epistolas.* V. Libentè describam tibi: Sed expecta feriarum diem proximum. T. Expectabo igitur: Sed ne fallas, quæso. V. Nec sciens, nec volens fallam.

 COLL. XV.

DAMON, AUDAX.

Visne mihi describere prælectionem? A. Cur non habes? D. Quia hesterno die fui occupatus. Accipe librum meum, & describe. D. Non ignoras me lentius scribere; & tu citius totum descripseris, quàm ego quatuor aut quinque versiculos. A. Quære tibi alium scriptorem; nunc ego tibi non possum dare operam. D. Cur non? A. Est mihi aliud negotium idemque per necessarium. D. Nolo te urgere, nec possum qui-

dem; sed saltem commoda tuum codicem. A. Accipe; utere ut libet, modò ne abutare. D. Nihil est quod hinc verearis.

 COLL. XVI.

PÆDAGOGUS, PUER.

UNDE venis? Pu. Venio infernè. P. Quod erat tibi negotium infra? Pu. Iveram reddidit urinam. P. Sede nunc ad mensam, et mane in cubiculo donec rediero. Pu. Quid agam interea? P. Edisce prælectionem in diem crastinum, ut eam mihi reddas ante cœnam. Pu. Jam edidici, præceptor. P. Lude igitur. Pu. Sed nullos habeo collusores. P. Satis multos invenies in hac vicina, ex tuis etiam condiscipulis. Pu. Nihil id curo nunc: malim (si tibi placet) ediscere de *Catechismo* in Diem *Dominicum*. P. Ut libet. Pu. Si quis te quærat, quid illi dicam? P. Dic me prodiisse, sed mox reversurum.

 COLL. XVII.

PÆDAGOGUS, ABRAHAMUS, PUER.

HEUS *Abrahame*. A. Hem, præceptor. P. Pone libros, jam satis toto die studuisti: para te, ut eamus ambulatum. A. Nonne à cœna præstaret? P. Salubrior est ante eibum exercitatio corporis. A. Memini ex te audire. P. Narra *Socratis* dictum in eam sententiam. A. *Cum Socrates usque ad vesperam contentius ambularet, interrogatus quare id faceret, respondit, se,*

quo melius *canaret, obsonare famem ambulando*. P. Probè meministi: Quis auctor? A. *Cicero*: Sed quò prodidimus, præceptor? P. Extra urbem. A. Mutabone calceos? P. Muta, ne illos novos pulvere conspergas: sume etiam umbellam, ne solis ardor infuscet tibi faciem. A. Jam paratus adsum. P. Nunc sanè prodeamus. A. Vocabone ex vicina unum aut alterum comitem? P. Rectè admones; sic enim jucundior erit deambulatio: nam per viam sermones inter vos conferetis, & in umbra colludetis alicubui. A. Sic etiam excitabitur cibi appetentia. P. Ego lentò gradu præcedam; ubi nactus eris comites, vos me per *portam Ripariam* sequimini. A. Nos igitur illic expectabis? P. Certò. A. Quid si nullos invenero? P. Nihilominus sequere me: Audistine? A. Audiui, præceptor.

 COLL. XVIII.

HERSENIUS, GIMARDUS.

A quo emisti istam chartam? G. A *Falino*. H. Estne bona? G. Melior quàm istà tuà, ut opinor. H. Nihil miror. G. Cur istud dicis? H. Quia fortassè carior. G. Nescio. H. Quanti emisti scapum? G. Solido et semisse: tu vero quanti? H. Solido et plùs. G. Quanti igitur? H. Quinque quadrantibus. G. Non male profecto emisti. H. Quin etiam mercator dedit mihi auctarium. G. Quodnam quæso? H. Schedam chartæ bibulæ. G. O me imprudentem, qui oblitus sum petere! H. Ego ne petivi quidem, sed ultrò ille dedit. *Et hoc, inquit, addo tibi, ut me revisas*. G. Sic solent emptores alligere. H. Nec mirum: suum quisque commodum quærit.

G. Sed quid agimus hodierni pensi immemores? H. Exiguum est: satis temporis nobis restat.

COLL. XIX.

ANICELLUS, FONTANUS.

MEMINISTINE me tibi nuper dedisse chartam mutuam? F. Quidni meminerim? Non adeo sum obliviosus. A. Quot erant Schedæ? F. Quatuor. A. Cur non reddidisti? F. Expectavi dum haberem codicem. A. Habuistine tandem? F. Tantum hodie. A. Unde nactus es? F. Petivi à præceptore. A. Ubi? F. In bibliotheca ejus. A. Quid ille, deditne libentèr? Misit me ad hypodidascalum, qui statim dedit codicem. A. Non antè in suum codicem retulit? F. Nihil dare solet quin prius inscribat. A. Audivi ex patre, id esse viri prudentis. F. Præsertim si reddenda est ratio. A. Sed quibus indicis dare tibi ausus est? F. Ostendi illi manum meam scriptum in libelo meo: sic enim (ut scis) facere solemus. A. Reddes ergo mihi mutuum? F. A prandio statim, ne dubites.

COLL. XX.

FRANCUS, MARCUS.

PENNE istæ, quas circumfers, suntne venales? M. Etiam si se emptor obtulerit. F. Ostende: vah, quam sunt molles! M. Tales deciderunt ex alis nostrorum anserum: sed tenta diligentèr; sunt aliæ aliis firmiores. F. Satis video quales sint; quot vis dare pro quadran-

te? M. Tantum sex. F. Quid ais? sex? mallem emere à mercatoribus qui *Lutetia et Lugduno* huc adferunt. M. Quasi nesciam quanti vendantur. Audivi ex fratre, qui dat operam scribæ hujus civitatis, se emisse *Lutetia* singulis assibus. F. Aliter *Lutetia*; aliter *Geneva* vivitur: sed non opus est tot verbis; vis dare duodecim? M. Hui; duodecim, quasi ego furatus sim? F. Istud non dico; sed vide num tibi placet conditio. M. Vis? uno verbo dicam? F. Dic quæso, satis jam garritum est. M. Dabo tibi novem, modo promiscuè de mea manu accipias. F. Nugas agis; ego sine delectu nollem accipere quindecim. Vale: alibi inveniam satis. M. Per me licet: heus! heus! redi. F. Cur me revocas? M. Accipe, si vis, octo; nec à me plures expecta. F. Cedo totum fasciculum, ut deligam arbitrato meo. M. Tene; delige ut voles. F. Vide nunc, et si libet, numera. M. Sunt viginti quatuor: constat numerus. Sed miror te nullas accepisse ex ala extrema: sunt enim firmiores. F. Scio; sed habent caulem breviorum. Accipe pretium. M. Benè vertat Deus utrique nostrum. F. Idem tecum opto, atque precor. Sed quando adferes meliores pennas? M. Nescio an meliores possim: sed, ut spero, brevi plures afferam, cum ad vos domum proficiscar. F. Suntne vobis multi anseres? M. Triginta et ampliùs. F. Papæ; quantus grex anserum! ubi pascuntur? M. Scies aliàs! non licet mihi diutiùs hic morari. Vale, *France*. F. Cura ut valeas, *Marce*.

COLL. XXI.

PICTHONUS, TOSHUA.

HABESNE duas aut tres pennas? T. Sunt mihi tan-

tum duæ. P. Da mihi unam commodatò. T. Non faciam. P. Cur non? T. Ne abutaris. P. Memineris: fortassè aliquando me frustra rogabis aliquid. T. Atque jubet *Christus* malum bonò compensandum. P. Nondum istud didici. T. Tamen discas oportet, si cupis esse *Christi* discipulus. P. Quid cupio magis? T. Disce igitur magistrum imitari. P. Discam progressu temporis. T. Præstaret nunc incipere, dum per tempus licet. P. Nimis urges: nondum complevi annum octavum, ut ait mater. T. Semper est benè agendi tempus; sed interim ne mihi, quæso, succenseas: jocabar enim ut te ad colloquendum invitarem tantispèr, dum sumus otiosi. Ecce tibi penna, eaque non omnino pessima. P. Reddam tibi statim, cum aliquid descripsero. T. Nolo mihi reddas. P. Quid igitur faciam? T. Quicquid voles; à me enim tibi dono datur. P. Gratiam habeo maximam.

 COLL. XXII.

HENRICUS, GUALTERIUS.

UNDE redis tam anhelus? G. A forò. H. Quid illinc affers? G. Scalpellum. H. Quanti emisti? G. Duobus assibus. H. Estne bonum? G. est à *Germania*, ut dixit mercator: vide notam. H. Ego minimè novi: sed non satis prudenter facis, qui fidas cuilibet mercatori. G. Quid facerem? H. Debuisti aliquem peritum adhibere, qui tibi optimum deligeret. G. Hic erravi fateor: sed hoc me consolatur, quod mercator habetur vir bonus utpote professionis *Evangelicæ*. H. Quasi nulli sint fallaces ejusmodi. G. Puto esse plurimos. Sed hæc amittamus, quin potius experiamur ipsum scalpellum.

H. *Experientia* docebit nos. G. Accipe et tenta, obsecro. Non enim probavi nisi levissimè, idque inter emendum. H. Papæ! quis te docuit tam prudenter eligere? G. Rogas? Non meministi præceptorem nobis dicere tam sæpè, Deum esse solum, qui bona doceat? H. Perfecto hic optimè te docuit. G. Ago illi ex animo gratias: et precor, ut me semper doceat parere suæ voluntati. H. Ego quoque idem precor; nec solum nobis, sed etiam piis omnibus. G. Facis ut pio deceat puero. Sed estne tempus, ut conferamus nos in auditorium? H. Sic est. Sume libros et eamus unà.

 COLL. XXIII.

SORDELES, MANASSES.

EMISTINE scalpellum, ut nupèr volebas? M. Non emi. S. Quid obstitit? Dixeras enim mihi empturum te hodie. M. Dixeram quidem; sed mihi postea in mentem venit præstare ut expectem mercatum proximè futurum in hac ipsa urbe. S. Quid facies lucri? M. Et minoris emam, et melioris notæ, mempe ex *Germaniæ* officinis. S. Quis tibi istud consilium dedit? M. *Hieronimus* noster. S. Benè fecit. Debemus enim amicis bonum consilium semper dare. M. Tantumne igitur amicis? S. Immo et inimicis, fateor: quia sic jubet *Christus* præceptor noster optimus. M. Utinam doctrinam ejus benè infixam memoriæ conservemus, eamque perpetuò sequamur! S. Faxit ille Spiritus bonus, cujus instinctu animi nostri ad benè agendum accenduntur. M. Benè precaris.

COLL. XXIV.

CAMPANUS, LANGVINUS.

HABESNE multos libros? L. Non admodum. C. Sed quos habes? L. *Rudimenta Grammatica, Colloquia Scholastica, Terentium, Epistolas Ciceronis*, cum Gallica interpretatione, *Catonem, Dictionarium, Testamentum Anglicum, Psalmos cum Catechismo*, præterea librum chartaceum ad scribendum dictata præceptoris. Tu verò quos habes? C. Omnes habeo quos enumerasti, præter *Catonem, Terentium et Ciceronis Epistolas*. Cur enim libros haberem, qui non præleguntur in classe nostra? L. At ego dum sum otiosus, lego interdum illos; ut semper aliquid addiscam novi, præsertim in lingua *Latina*, et honestis moribus. C. Prudentè facis, mi *Languine*. O me miserum! qui nunquam didici quid sit studiosum esse. L. Disce igitur; *Præstat enim sero quam nunquam discere*.

COLL. XXV.

SIMEON, HAGGÆUS.

COMMODA mihi *Virgilium* tuum in duos dies, si nullò incommodò tuò id fieri potest. H. Profectò non possum. S. Cur non? H. Quia *Gerardus*, qui his diebus à me commodatò accepisset, pignori opposuit. S. Ain' tu, pignori? H. Sic est, ut dico. S. Quanti oppignoravit? H. Tribus (ut ait) assibus. S. O hominem ingratum! H. Tantumne ingratum? S. Immò verò, et ingratum et malum. Sed numquid ille rem tuam oppig-

norare potuit te inconsultò? H. Potuit, ut factum vides. S. Non tamen debuit. H. Rem acu tetigisti; sed quid facerem? S. Rogas? defer eum ad præceptorem. H. Malo istam pati injuriam, quàm committere ut miser vapulet. S. Benè facis dummodo tuum reddat. H. Reddet spero. S. Unde redderet? H. Ait se brevi accepturum à patre pecuniam. S. Quid si te fallit? H. Fieri potest; sed tamen aliquot dies expectabo; quid postea sit futurum, deinde consilium capiam. S. *Consilio recto nihil est tutius*. H. Meministi probè; sic enim præceptor dictavit nobis: sed numquid vis aliud? S. Ut benè tibi sit. H. Et tibi optimè.

COLL. XXVI.

GRANASTUS, FORESTUS.

VISNE mihi commodare tuum *Terentium*? F. Volo equidem, modò illum repetas à *Conrado*, cui utendum dedi. G. Quo signò vis repetam? F. Nempe hoc, quod ejus habeo *Epistolas*. G. Id mihi satis est. F. Sed quando reddes? G. Quum descripsero contextum in tres aut quatuor prælectiones. F. Matura igitur, nè meò studiò incommodes. G. Maturabo. F. Sed heus tu, cura ne macules? alioquin agrè commodabo posthac. G. Nempe indignus essem beneficiò.

COLL. XXVII.

AUGUSTINUS, RODIGUS.

QUIS iste novus liber deauratus quem tam magnificè ostentas? R. *Terentius*. A. Ubi impressus? R. *Lutetia*. A. Quis tibi dedit eum? R. Emi pecuniâ meâ. A. Unde nactus eras pecuniam? R. Stultè istud quæris, quasi verò furatus sim. A. Absit à me id cogitare: sed animi causâ id rogabam. R. Nec ego seriò dictum tuum reprehendi, sed eo more joculari solemus cum familiaribus. A. Nihil joculari prohibet, modò ne Deus offendatur. Sed age, ad propositum revertamur: de quo emisti *Terentium* istum? R. De *Clemente*. A. Illone bibliopolâ circumforaneò? R. Maximè. A. Quanti constitit? R. Decem assibus. A. Nihilne ampliùs? R. Nihil omninò. A. Profectò satis vile pretium. R. Præsertim quum auratus, adeoque elegantèr compactus sit. A. Erantne codices alii similes? R. Duo vel tres. A. Deduc me, quæso, ad illum. R. Eamus.

COLL. XXVIII.

EDUARDUS, BALDUS.

NONNE hic liber est tuus? B. Ostende mihi: agnosco meum, ubi invenisti? E. in auditorio nostro. B. Ago tibi gratias, quod eum collegeris. E. Atqui nunc notandus esses, si summò jure velem tecum agere. B. Quid ita? E. Nescis leges nostras scolasticas? B. *Ipsæ etiam leges cupiunt, ut jure regantur*. E. Quo

jure regantur leges nostræ? B. *Æquitate, et præceptoris arbitrio, nempe qui nobis eas privatim condiderit: præterea, non solet tam severus esse in eo, quod vel negligentia vel oblivione peccatum est*. E. Sic sæpè expertus sum. Sed quoque modo peccaveris, dicenda erit causa coram observatore. B. Non timeo causam dicere, ubi nihil est periculi. E. Taceo. B. Sed, quæso, quid opus est ut id sciat observator? Hic enim Deus nihil offensus est. E. Age, celabo. B. Benè facies. E. Sed, heus! memento par pari referre, si fortè mihi acciderit aliquid delictum ejusmodi. B. *Æquum, et bonum dicis: meminero*.

COLL. XXIX.

NOEUS, CAPELLUS.

VIDISTINE librum meum? C. Quem librum quæris? N. *Ciceronis Epistolas*. C. Ubi reliqueras? N. Oblitus eram in auditorio. C. Tuâ fuit negligentia. N. Fa-teor: sed interim indica si quem scias accepisse. C. Cur non adis præceptorem? solet enim (ut scis) quæ à nobis relicta sunt, aut ferre in musæolum, aut alicui dare qui reddat. N. Benè mones. O me obliviosum, cui id in mentem non venerat!

COLL. XXX.

EZEKIEL, BEATUS.

Vis a me magnam inire gratiam? B. Nihil libentius facerem, si quidem penès me res ipsa est. Sed quid est in quo tibi commodare possum? E. Da mihi mutuò asses decem. B. Non tantum nunc habeo, sed majorem partem. E. Quantum, quæso? B. Nescio, nisi crumenam inspexero; ecce tibi octo asses cum semisse. E. Solos septem accipio, non enim te vacuare prorsus volo. B. parùm refert, totum, si bis accipe. E. Ago tibi gratias, credo hoc pecuniæ satisfere negotio meo, cum aliquantula, quam ipse habeo. B. Ut libet. E. Amo te de ista tam expromptâ benignitate. Si quid aliud possum, ne parcas. E. Reddam totum, Deo volente, cum primùm pater ad me miserit. B. Ne sis magnopere sollicitus; nondum est opus mihi.

COLL. XXXI.

DAVID, NICHOLAUS.

POTESNE mihi mutuò dare aliquantulum pecuniæ? N. Quantum petis? D. Quinque asses, si tibi est commodum. N. Non tot habeo. D. Quot igitur? N. Tantum quatuor. D. Benè sanè, da mihi istos quatuor. N. Dabo, si bis, dimidium. D. Cur non totum? N. Quia sunt mihi opus duo. D. Da igitur duos, quæso. N. Sed ti-

bi non sufficient. D. Petam ab aliquo alio. N. Accipe igitur hos duos; quando reddes? D. Die (ut spero) Saturni, cùm pater ad forum venerit. N. Esto igitur memor. D. Ne timeas.

COLL. XXXII.

PASQUETUS, CUSTOS.

DA mihi duos asses mutuò C. Nunc mihi non est promptum dare. P. Quid obstat? nam scio te his diebus accepisse pecuniam. C. Accepi quidem: sed emendi sunt libri, et alia mihi necessaria. P. Nolo tuum commodum remorari. C. Ubi emero quæ mihi sunt opus; si quid supersit, faciam te libentèr participem. P. Interea igitur sperans expectabo: sed quid si nihil tibi superfuerit? C. Statim dicam tibi, ne frustra diutiùs expectes. P. Quando emes ea quæ decrevisti? C. Cras (ut spero) aut ad summum perendiè. P. Benè habet; tempus est brevissimum.

COLL. XXXIII.

MORELIUS, BORUSSARDUS.

ABIITNE pater tuus? B. Abiit. M. Quotâ horâ? B. Primâ pomeridianâ. B. Quid dixit tibi? B. Multis verbis monui me, ut diligentèr studerem. M. utinam sic facias. B. Faciam, Deo juvante. M. Ecquid pecuniæ dedit tibi? B. Dedit ut ferè solet. M. Quantum?